

בעל הבית חייב לשלם לו עבור הוצאותיו יותר ממה שהשביחו.

וגם במשנתנו מתבאר אחד האופנים של דין זה:

כל אומן המשנה בעבודתו ממה שהורה לו בעל הבית כיצד לבצע את עבודתו,

כגון בעל הבית שנתן צמר לאומן והורה לו לצובעו בצבע אדום, ואילו האומן שינה וצבעו בצבע שחור, ידו של האומן היא על התחתונה. ואינו משלם לו בעל הבית את שכרו על עבודתו, אלא רק את הסכום כדלהלן:

אם היה השבח פחות מדמי הוצאותיו, אינו משלם לו אלא את שיעור השבח.

ואם היה השבח יותר על היציאה, משלם לו רק את הוצאותיו על הצבע, אך אינו משלם לו את השכר הראוי לו כפי עבודתו.

וזאת, על אף ששכרו מתחילה וקבע לו בשכרו תשלום מלא. כי היות שלא שכרו למלאכה באופן הזה, נעשה דינו כדין פועל העושה שלא מדעת בעל הבית, שידו על התחתונה.

אכן, אם הוזל שכר הפועלים בשוק, ויכול הוא למצוא פועלים אחרים בשלושים זוזים, אין הראשונים יכולים לתובעו שבעים זוזים בטענה שהפועלים האחרונים נכנסו תחתיהם, והרווח שלהם הוא. אלא ישלם להם רק חמישים זוזים, שהם דמי מחצית המלאכה שקבע עמהם.

אבל, אם בעל הבית הוא זה שחוזר בו, ידו של בעל הבית היא על התחתונה. וחייב לשלם להם את שכרם, יחסית למה שעשו.

אך אם הוזל שכר הפועלים, ויכול עתה לשכור פועלים להשלים את מחצית המלאכה השניה בשלושים זוזים, הוא חייב לשלם לראשונים שבעים זוזים, אף שלא עשו אלא מחצית המלאכה!⁽⁷⁾

במסכת בבא קמא מתבאר דין "היורד לשרה חברו שלא ברשות", שאם נטע אדם נטיעות בתוך שדה חברו שלא ברשות בעל השדה, הרי ידו של היורד היא על התחתונה. כלומר, יש לשום כמה השביחה הקרקע מחמת עבודתו, ואם השבח הוא יתר על הוצאותיו, נוטל היורד מבעל הבית רק את דמי הוצאותיו ואינו זכאי כלל בשבח. ואם דמי הוצאותיו של היורד היו יתר על השבח, נוטל מבעל הבית רק כדמי השבח, כי אין

האבד — "דאין אדם רוצה שתהא מלאכתו מותחלת ומופסקת, אף על פי שיכול להמתין". מבואר בדבריו דמשום קנין השכירות לבד בלא הטעם דדבר האבד הוא אין ידם על התחתונה.

7. ברש"י מבואר שאם הוזלה שכירות הפועלים, מקבלים הראשונים בשכרם יותר ממה שקצב עמם בתחילה. ודבריו צריכים ביאור —

הרא"ש ונמוק"י]. ובפשטות הביאור הוא, שאם חזרו בהם בדבר האבד, חיובם הוא משום שהפסידוהו. אבל בסיפא, כיון שאינו דבר האבד, לא הפסיד כלום. אלא שחיובו הוא היות ובהתחלת המלאכה חל קנין השכירות, ועל כן, כל החוזר בו לאחר שחלה השכירות, ידו על התחתונה. ובריטב"א עו ב הגדיר זאת באופן אחר קצת, שאם החלו במלאכה, הוי כעין דבר